

Zuid Afrika, de lange weg naar gelijke

Elly Bergen, ambulant begeleider van Signis, bracht een bezoek aan Zuid-Afrika. Ze greep deze gelegenheid aan om meer aan de weet te komen over het onderwijs aan doven. Zij ontdekte de grote verschillen in dit land tussen enkele onderwijsinstellingen. In deze reportage komen twee tegenstellingen aan de orde.

Mijn reisschema leidt van een fabelachtig rondje Kaap door de prachtige wijnlandschappen van Stellenbosch naar een plaats waar aandacht is voor het onderwijs: Worcester.

Bij de voorbereiding op de reis werd ik verrast door de ontdekking dat Stichting Vrienden van Effatha nauw betrokken is bij ontwikkelingen op het National Institute for the Deaf.

Drijvende krachten achter deze ontwikkelingen zijn onder andere Tom Haggenburg en Marjon Dekker.

Het contact tussen dominee Attie Smit van het NID en Tom Haggenburg leidde tot de aanpassing van het **Sociaal Kompetentie Model** voor de Afrikaanse situatie. Dit werd het **SOKOMO** project. Als onderdeel van het project werden tientallen personeelsleden en opleiders opgeleid. Nu is het zover dat door het "train-de-trainer" model meer dan 150 dove en horende medewerkers getraind zijn. Haggenburg en Dekker ondersteunen dit proces jaarlijks en zien dat die olievlek zich uitbreidt.

National Institute for the Deaf

Bij aankomst in het NID onthaalt Deon de Villiers, uitvoerend directeur, en zijn staf mij op "baie veel informasie" die ik 10.000 kilometer van huis in mijn moedertaal aangeboden krijg. De voorwaarde is wel om "stadig te prate".

Het terrein van het NID is een gemeenschap op zich met verspreid liggende witte verzorgde units, temidden van groene gazons. Ik zie opschriften in het Engels, Afrikaans en in Gebarentaal: 'De La Batskool', 'Lewensruimte vir Doves', 'Beskermded Werkswinkels', 'Deaf College South Africa', 'Beroepsopleiding voor ander gestremdes' etc. Deze indeling is te vergelijken met onze afdelingen op de instituten.

Deon de Villiers vertelt met trots over de missie, die overigens over de grens van het instituut heen reikt:

"Om een kenniscentrum dar te stel en in stand te hou waar kundige Dowe en horende persone saamwerk om vir Suid Afrika en Afrika een netwerk van navorsing, kennis en kundigheid oor

ie volle spektrum van doofwesens en in belang van Dowe persone, hul familie en die Dowe gemeenskap, te skep, een aksieplan vir bewustmaking en toeganklikheid van dienste vir Dowe person te fasiliteer en om as sekretariaat van die Afrika kontakgroep vir geestesgesondheid en Doofheid op te tree.

De Villiers vertelt dat de samenwerking met de Stichting Vrienden van Effatha, de bovengenoemde projecten en het Wereldcongres van 2005 (ICED Maastricht) een beweging richting heel Afrika in gang hebben gezet. Dit heeft geleid tot de oprichting van een Kenniscentrum voor heel Afrika. Vanuit vijf regio's in Afrika zijn per regio een dove en een horende persoon democratisch afgevaardigd in het Kenniscentrum. De onlangs gehouden evaluatie moet leiden tot een nog directere hulpverlening aan de Afrikaanse landen. Vanuit de hulpvragen van de landen zijn 27 projecten gestart.

De NID staat volgens de Villiers voor zware opgaven: het curriculum, dat is vastgesteld door de overheid, moet worden aangepast en afgestemd op de mogelijkheden van de leerlingen. Het Gouvernement kent de problematiek van doven niet, zegt de Villiers.

Inmiddels krijgen de leerkrachten meer inzicht in de vragen van jongeren en laten deze leerlingen op jongere leeftijd van praktijkgericht onderwijs profiteren. Deze aanpassingen in het curriculum vragen eindeloze diplomatieke onderhandelingen.

Maar... "Er is een groot deurbraak gemaak in gelykwaardige maar tog spesieseke opleiding vir de Dowe leersers", zegt de Villiers. En dat terwijl hij het instituut moet laten draaien met slechts 30% overheidsgeld. De Villiers: "Dankie aan baie spesiale donateurs".

Noluthando School for the Deaf in the Township Kayelitsha. (Kaapstad)

Zuid-Afrika heeft enkele tientallen plekken waar dove kinderen les krijgen. Eén ervan ligt in de township Kayelitsha bij Kaapstad. Ik ontmoet er Louis Barnard, de directeur van de Noluthando townshipschool. Bijna verontschuldigend zegt hij: "Je bent nu in de derde wereld beland". Een compleet andere situatie dan die ik in Worcester aantrof.

Ik ervaar de subgemeenschap van de sloppenwijk. Een stad op zich met schrijnend slechte leefomstandigheden en hoge mate van criminaliteit.

Eenmaal binnen in het stevig omheinde Noluthando-

kansen

Op de Noluthando
School for the Deaf

Foto: Elly Bergen

complex zie ik de praktijktrainingen: metselen, plaatwerken, verzorging en ook boatbuilding. Boatbuilding is een project waarbij boten gebouwd worden. Er moet bedrijfsmatig worden gewerkt. Het is een prachtig plan om dove jongeren naar het arbeidsproces te leiden. Hier zie ik de uitdaging om het bedrijf gebarentaalvaardig te krijgen en om het curriculum en de accreditering te verwerven. En daarmee ook de financiële middelen. Voorlopig werken de initiatiefnemer van het project en zijn staf op vrijwillige basis want het geld is nog niet beschikbaar. (www.wbba.co.za)

Louis Barnard vertelt over de kinderen (320) van zijn school die hij evenveel kansen wil bieden als de kinderen die elders les krijgen. Maar de situatie is gecompliceerd. Barnard: "We hebben te maken met drie talen (Xhosa, Engels en Gebarentaal), een zeer laag taalniveau en schrijvende sociale situaties".

Het zijn voornamelijk zwarte kinderen en sinds kort ook enkele kleurling- en moslim kinderen die instromen. Ik zie blijde en enthousiaste gezichten en het duizelt me van alle gebarentalen. Ik bezoek onder andere een autismeklasje en een speciale groep met extra zorgbehoeften.

Alle groepen die ik zie, hebben een dove klassenassistent en er is nu ook een dove leerkracht. Er is verrassend veel visueel materiaal en veel bekende structuren, zoals het planbord, de dagindeling, de werkstations. De groepsgrootte is rond de twaalf en de leeftijden variëren sterk omdat

veel leerlingen pas laat instromen. Kinderen worden soms lang door de ouders van school weg gehouden.

Louis Barnard verhaalt over de belangrijke ontwikkeling in onderwijsparticipatie: "Van 35 % schoolgaande kinderen tien jaar geleden zijn we naar 80 % schoolgaande kinderen gegroeid".

Opvallend is dat ook hier sprake is van beleid ten aanzien van inclusief onderwijs. Het wordt wettelijk gestart in een twintig jarenplan. De kwaliteit van het regulier onderwijs is echter nog zo laag en de klassen zijn zo groot (40) dat leerlingen met beperkingen nog niet van inclusief onderwijs kunnen profiteren. Het is de bedoeling dat de scholen zich mettertijd gaan ontwikkelen tot Special Schools als Resource Centre. Barnard heeft vertrouwen in die toekomst.

Na deze reis ben ik onder de indruk van de power die ik heb ervaren in het onderwijsveld op de uiteenlopende locaties. Ik zie veel vertrouwen in de eigen kracht en in wat de ontwikkelingen zullen brengen.

Mijn reis eindigt op Robben Island. En met inspirerende woorden van Nelson Mandela nog in het hoofd vliegen we huiswaarts. "The ideal of a free society with equal opportunities for all persons".

ELLY BERGEN

e.bergen@effathaguyot.nl

Zie websites www.deafnet.co.za en www.wbba.co.za